

Preek over Mattheüs 13:3-9

Gehouden op de 5^e zondag van de zomer, 19 juli 2020, in de Maranathakerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

‘Geloven betekent: door de horizon heen kijken.’ Zo hangt het aan de muur, Delfts-blauwe letters op een wit tegeltje. Dit soort spreuken zie ik wel vaker op bezoek bij gemeenteleden, ze herinneren me altijd aan onze bezoeken bij mijn eigen grootouders in mijn kindertijd, al waren het toen, in Zuid-Duitsland, metalen lettertjes op eikenhouten plaketten. Maar tenminste, deze spreuk hier, ‘geloven betekent: door de horizon heen kijken,’ is ver gereisd, hij komt uit Afrika, zoals eronder in kleine, blauwe letters vermeldt staat. Zo past hij goed, bij een vrouw met brede horizon, die veel heeft gereisd, in een woonkamer propvol gevuld met herinneringen en absurde souvenirs uit heel de wereld.

In haar zacht ogende groene fauteuil valt haar mijn blik op. Met haar glasheldere stem vraagt zij: “vindt u dat masker mooi? Heb ik uit Tanzania meegenomen!” Glimlachend reageer ik: “eigenlijk bleef ik met mijn gedachten net bij die spreuk daar hangen...” – “En”, schiet zij direct terug, “wat vindt u ervan?” – “Nou ja, de horizon is altijd wel een beetje ver weg, toch?” Schalks lichten dan ineens haar lichtblauwe ogen op, een trillend wijsvinger gaat omhoog, een langgerekt: “Jaaa, dat zeggen de meesten, maar ze hebben het mis! Voortdurend lopen wij allemaal over horizonten heen, ze zijn juist heel dichtbij! De lagen aarde die in de loop der tijden bovenop elkaar zijn gaan liggen, die noemen wij geologen toch bodemhorizonten! Daarom,” al weer dit schalkse glimlach, “daarom had ik eigenlijk een zeer vroom beroep. Hoe vaak ik wel niet door horizonten heen heb gegraven...”

Heel haar levensverhaal spreidt zij nu als een landschap voor mij uit: de wegen waarlangs zij is gegaan, de rotsen waaraan zij zich heeft gestoten, de distels diens dorens haar hebben geprikt en de vruchtbare aarde waarvan zij rijk kon oogsten.

Alhoewel, op een rijke oogst, daar leek het in haar leven eerst helemaal niet op. “Van begin af aan was ik verkeerd!” Haar ouders hadden het niet breed en zagen in haar maar nog een mond die gevoed moest worden. Überhaupt werd zij alleen daarom geboren omdat haar vader op een tweede zoon had gehoopt. Maar zo, als meisje, moest zij alles met reuzeprestaties bevechten en vaak werden zelfs die niet eens gezien. Voortdurend waren er mensen die het beter wisten en haar naar de achtergrond wezen. “Ik heb er zo naar verlangd om mijn eigen plek te vinden in mijn leven,” zegt zij peinzend, “maar het gevoel overheerste dat ik buitenspel was beland, waar ik niet hoor en waar iedereen over me heen loopt. Nergens kon ik houvast vinden, ik had niet genoeg aarde om te wortelen. Ja, wij gingen wel naar de kerk, maar ook daar voelde ik me niet thuis. De woorden daar bereikten mij niet eens.”

Terwijl zij dit zo vertelt, denk ik dat ik dat ken, dit gevoel er niet bij te horen, niets eigens te hebben, dat ik me niet kan ontplooiën zoals ik wil. Maar als wij niet voelen dat wij gewild en gezien worden zoals wij zijn, hoe is geloof dan mogelijk? Hoe kan de liefde van God in ons opkiemen als de vruchtbare aarde ervoor is vastgestampt en verhard tot een ondoordringbare korst? Het zal wel zo liggen: Om het woord van God als licht op ons pad te kunnen zien, hebben wij überhaupt eerst een weg, onze éígen weg nodig die voor ons ligt. Nóg beter, natuurlijk, als wij ook liefde en begrip als proviand voor deze levenstocht langs onze eigen weg meekrijgen.

Snel haalt me haar glasheldere stem terug naar het levenslandschap van deze oude dame. Ze vertelt, hoe zij haar verlangen zelf te kunnen beslissen, als een schat diep in haar ziel bewaarde. En hoe zij deze schat dan bij de eerste, de beste kans die zich haar bood, haastig heeft uitgegraven. Ze brandt door, loopt weg van huis en zoekt vol enthousiasme haar plek in het leven. Hier begint zij aan een opleiding, daar leert zij een man kennen. Ze neemt deel aan demonstraties, wordt actief in een kerkgemeente, bezoekt Bijbelkringen, zuigt van alles op en probeert rusteloos ontelbare manieren uit om zin en doel af te dwingen van haar leven. “Ik wilde alleen maar gelukkig zijn! Zo daadkrachtig ben ik van wal gestoken, het veld lag open voor mij en ik stak mijn handen uit de mouwen! Met volle handen verspilde ik mijn kracht. Maar waartoe? Nooit stond ik stil bij de vraag wat ik eigenlijk wil! Zo was het alsof mijn prille wortels al naar luttele centimeters aarde op graniet stootten. Na de kortste tijd was ik uitgeblust, als verdort en ook mijn geloof, nou, wat ik destijds voor geloof aanzag, voelde leeg aan en kunstmatig. Ik gooide hem weg als een leeg gedronken fles.

Dat begrijp ik. Ook ik heb moeizaam moeten leren dat alles wat in het leven wil groeien, daarvoor diepte nodig heeft. Hoe vaak liep ik hectisch achter plannen of ideeën aan alleen om plots in te zien dat ik eigenlijk ervoor wegloop om me echt eraan te committeren. Alleen met veel tijd en rust kan iets nieuws in ons opkiemen en zijn wortels diep in het grondwater van onze gevoelens en verlangens dippen. Want alleen met tijd en rust kunnen wij echt afdalen, onze diepte in, tot aan het fundament dat ons draagt en steunt. Durven wij dat aan? Wat hebben wij daarvoor nodig? Wiens stem gaan wij horen als wij echt onze diepte in luisteren?

Net kijkt zij twee meeuwen achterna die langs haar raam vliegen. Dan lichten de lichtblauwe ogen in de groene leunstoel al weer op: “Nou, ik heb ervan noodgedwongen geduld geleerd. Dat was nodig, ook, ik wilde me tijd nemen om weer vaste grond onder mijn voeten te krijgen. Ik wilde zien waar ik sta en wat ik wilde.” Zo luistert zij aandachtig naar wat omgaat diep in haar ziel en vindt daar de wetenschap van de diepte, de aardrijkskunde als haar weg. “Weet u,” gaat zij door met vertellen terwijl zij onze theekopjes opnieuw vult, “toen ik weer eens in zo’n gat zat en door de horizonten heen groef, dacht ik ineens, dat ik nu pas echt naar mijn wortels kan gaan zoeken. Ik had mijn eigen diepte gevonden en ontdekt hoe dat werkt, geloven, dit kijken door de horizon heen. Zo zocht ik weer, eerst voorzichtig, naar de lege fles die ik had weg gegooid. En wat een verrassing: toen ik hem vond, bleek hij gevuld met levend water! Zo kiemde en groeide mijn geloof weer, ik vond het geweldig en wilde me tijd ervoor nemen. Maar dat,” verzucht zij, “was lastig, voortdurend trok iedereen aan mij, steeds weer een reis, een lezing, een deadline. Ik brom het u, het leken net doornige distels! Toen ik de eerste keer alleen erover nadacht om eens “nee!” te zeggen opdat ik eindelijk eens een dag rust zou hebben voor mezelf en voor God, werd ik toch zo bang! Stelt u zich dat eens voor, angst voor je eigen vrijheid – dat gaat te ver, toch? Daarom,” zegt zij glimlachend, “ben ik klein plantje steeds weer even in opstand gekomen tegen de distels die aan mij trokken. Ik had geen zin in een leven dat door eisen, opdrachten en verwachtingen van anderen totaal wordt verstikt. Ik wilde dat leven wat in mij leeft! Tenslotte wist God toch heel erg goed wat hij deed toen hij mij schiep!?! Weet u, daarom geloof ik ook nu dat alle omwegen die ik moest lopen, een diepere zin hebben gehad, zij horen bij Gods weg met mij. Zij leerden mij namelijk de kalme beheerstheid dat ik de zin van mijn leven niet zelf moet bevechten. Nee, hij wordt ons gegeven, om niets! Ik ben dankbaar dat ik nu vanuit zo’n diep vertrouwen kan leven.”

Langzaam wrijft zij met de handen over haar gezicht, ze is moe van het vele praten. Zuchtend zegt zij: “Ach, maar wat weet ik wel van de wegen van God. Op zo veel verschillende manieren praat hij met ons. En daarbij,” lacht zij, “heeft hij zeker geen roze bril op! God maakt voor zichzelf zijn schepping niet mooier dan zij is, hij kent alles wat ons kan weerhouden om de diepte in te gaan en te gaan luisteren. Hij weet dat er tijden zijn, wanneer onze oren dicht zitten en wij alleen maar oog hebben voor wat direct voor onze neus zit. En toch praat hij ook dan met ons, juist dan wakkert hij ons verlangen aan. Een enkel woord van zijn liefde dat in ons kiemt en groeit en als vrucht daden van liefde en barmhartigheid draagt – dat weegt al veel meer dan alle weerstanden bij elkaar! Wie weet tenslotte, hoe velen erdoor nieuwsgierig worden, ook eens door de horizon heen te gaan kijken?”

Ietsje later zit ik thuis aan mijn bureau. Nog voel ik me als betoverd door het levens- en geloofsverhaal van deze dame. Ik wil haar bedanken en schrijf voor haar een verhaal uit het Mattheüsevangelie op een kaart. Een verhaal van een boer die steeds weer over de aarde loopt om haar te bewaren en te vernieuwen. Hij is geen gewone boer, maar een die zichzelf weggeeft. Zonder naar zijn verlies om te kijken, gooit hij zijn zaadgoed ook daarheen waar het lijkt dat het verspild wordt. “De spreuk aan uw muur heeft gelijk,” schrijf ik op de kaart, “als wij door de horizon heen kijken, snappen wij: Wat God in deze gelijkenis doet, is geen verspilling, maar uitnodigende liefde:

‘Iemand ging eens naar zijn land om te zaaien. Tijdens het zaaien viel een deel van het zaad op de weg, en er kwamen vogels die het opaten. Een ander deel viel op rotsachtige grond, waar maar weinig aarde was, en het schoot meteen op omdat het niet diep in de grond kon doordringen. Toen de zon opkwam verschroeide het, en omdat het geen wortel had droogde het uit. Weer een ander deel viel tussen de distels, en toen die opschoten verstikten ze het zaadgoed. Maar er viel ook wat zaad in goede grond, en dat bracht vrucht voort, deels honderdvoudig, deels zestigvoudig, deels dertigvoudig. Laat wie oren heeft goed luisteren!’ Amen.